

Янги нашрлар

«ИСЛОМ КАРИМОВ — ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ»

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг «Ўзбекистон» нашриёти Австриянинг Вена шаҳрида чоп этилган Леонид Левитиннинг Дональд С. Карлайл билан ҳамкорликда ёзган «Ислам Каримов — янги Ўзбекистон Президенти» китобининг ўзбекча нашрини босмадан чикарди.

Бу китоб ўзига хос йўли танлаган мустақил Ўзбекистонимиз Президентидай йирик сиёсий арбоб шахсига, республикамизда кечаётган ўзгаришлар жараёнига ҳолисона, янгича қарашлар асосида ёндашилган муҳим тадқиқотдир. Китобда Ислам Каримовнинг ички ва ташқи сиёсатдаги изчил фаолияти, дунёқарашидagi ўсиш ва юксалиш жараёнлари бир уйғунликда таҳлил этилди.

Ҳақиқатан ҳам, жамиятдаги соғлом кучларни жиғлаштира олган, сиёсий, иқтисодий, ҳуқуқий барқарорлиқни таъминлай билган ёш мамлакатнинг тахрибаси кўпчилик учун ибратлидир.

Китобни Тошкентдаги матбаа комбинати чоп этди.

1996

ҚАШҚАДАРЁ ЯНГИЛАНИШ ЙЎЛИДА

Авал хабар қилинганидек, 11 июнь кунини Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов Қашқадарё вилоятида бўлди.

Қашқадарё мамлакатимизнинг ҳам худудий, ҳам иқтисодий салмоқ жihatидан йирик вилоятлардан бири. Қадимий тарих, бетакрор урф-одат ва анъаналарга эга юрт. Тупроғи зар, халқи заргар бу ўлканинг барча бойликлари тинимсиз меҳнат, мислсиз сабот-матонат билангина вужудга келади. Қашқадарёнинг оғир иқлим шароити — чўл шамолию жазирама кўёши доимо сафарбар бир вазиётида ишлашни тақозо этади.

Маълумки, ўтган йил ноябрь ойида Қашқадарё вилоят сессияси бўлиб ўтган эди. Бу анжуманда давлатимиз раҳбари вилоятдаги ислохотлар жараёнини батафсил таҳлил қилиб, ютуқ ва камчиликларни ҳолисона кўрсатган, нуқсонларни бартараф этиш юзасидан аниқ йўл-йўриқ ва топшириқлар берган эди.

Орадан етти ой ўтиб, вилоятдаги бугунги аҳвол, меҳнатқашларнинг турмуши билан яқиндан танишиш мақсадида Президент бу ерга махсус ташриф буюрди.

СУРАТДА: Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг Қашқадарё вилоятига ташрифи пайти. Ф. Курбонбоев (ЎЗА) олган сурат.

эса галла ўрими жадал бошлаб қолди.

Шахрисабз — туманида жойлашган Жўра Элбобов номидаги жамоа ҳўжалигининг Тилоқобил Туробов бошчилик қилаётган бригадани далада етиштирилган мўл ҳосил кишининг кўзини қувонтиради, эртанги кундан кўнгилни тўқ қилади. Зеро, янги ҳосил — янги орзуниятлар деб ҳисобланади.

Ана шу бригадани далада батафсил сўхбат бўлди. Гап асосан ризқ-рўзимиз — дон махсулотлари етиштиришни қўяйтириш ҳусусида бўлди. Хосилдорликни қандай қилиб ошириш мумкин, амаллаб қишини қай йўсин ташкил этмоқ керак, бунда пахта ва галла экинларининг нисбатини қандай меъёрда сақлаб қолиш зарур, деҳқон рўзгорининг муаммолари, унинг дарамадини ошириш, қишлоқ аёлларининг оғирини енгил қилиш каби жуда кўп масалалар юзасидан Президент ҳўжалик меҳнатчилари, мутахассислар, раҳбар ходимлар билан кўзгиздирилди.

Сир эмаски, ҳозир иқтисодиётимизнинг кўпгина соҳалари, жумладан, пахтачилик, галлачилик, пиллачилик тармоқларида ечимини кутаётган бир қанча муаммолар мавжуд. Вилоятнинг бир қанча туманлари ҳўжмилари иштирокида ўтказилган учрашуларда мақсуд масалалар атрофида муҳокама этилди.

Яққабог туманида Жўра Мухомедов номидаги ширкат ҳўжалиги бор. Ана шу ҳўжаликнинг бугунги ҳўжмиларида гуриллаб ишлаб турган янги-янгилар Президент эътиборини ўзига тортди. Американинг машҳур «Кэйс» фирмаси ишлаб чиқарган бугунги ўриш комбайнларининг дастлабки туркуми Қашқадарё вилоятининг ишлатилмоқда. Бу машиналарнинг бошқа комбайнлардан афзалликлари ҳусусида бевоситатан механизаторлар фикрини эшитган. Ислам Каримов бу аjoyиб машинага беҳад қизиқиб қолди, ҳатто кабинага ўтириб, унинг ишлашини ўз кўзи билан кузатди. Ҳар жihatдан қу-

лай, иш унуми бир неча бор юқори бўлган комбайнларнинг кабинаси чанг-тўзондан, иссиқ-совуқдан пухта муҳофаза қилинган, ҳатто кондиционерлари ҳам бор.

Биз мамлакатимизда тинчлик-барқарорлик ҳўжмрон, деган сўзларни кўп такрорлашга ўрганиб қолганмиз. Бироқ бу сўзларнинг асл мазмуни, ҳўжур маъносини меҳнатқаш одамлар, оддий фуқаролар билан юзма-юз учрашганда, уларнинг дилидаги фикрлар билан ошно бўлгандагина аниқлаш мумкин экан. Президент билан бўлган учрашулар чоғида кўча-кўйларда, бозору майдонларда, дала-далаларда одамлар бир фикрни қайта-қайта таъкидлаб айтишди: бугун юртимизда қийинчиликлар, ўзига яраша машаққатлар йўқ эмас. Аммо уларнинг барчасига бардош бериш мумкин. Фақат тинчлик, низо-адоват, адолатсизлик бўлмасин. Ҳеч кимнинг бегуноҳ бурни қонмасин.

Шунинг учун ҳам халқ бугунги тинчлик сийатининг моҳиятини тереан тушунади ва муносиб қадрлайди.

«Бугун янги қўйлақ киймасак эртага киярмиз, лекин бугун мустақилликни бой бериб қўйсак, қайтиб қўлга киритолмаймиз», дейди шахрисабзлик деҳқон.

«Худо сизнинг куч-қувватингизни асло кам қилмасин, доим заёда қилин, болалариниз бахти пайта Сизнинг сақлаб турибсиз», дейди қамашлик момо.

«Хали мустақилликдан умидимиз катта, ортга қайтиш йўқ», дейди чироқчилик галлакор.

«Сиз йигирма икки миллион жонинг ташвишини қилиб келди кундуз тинмай ҳаракат қилди етибсиз. Мана, мен ҳам мисоли бир хонадон бошлагим. Ойла катта — неварра-чевара билан йигирма беш жонимиз. Базъан шу рўзгорни эплаш қийин бўлиб қолади. Шундай пайтда Сизнинг ишларингизни, бу халқимиз деб қуйинишингизни эслаб, э, отасига раҳмат шу одамнинг, деб юбораман», дейди яққабоблик нуруний э. соқол Алимардон ота Холиқов.

Шу билан бирга мулоқотлар чоғида одамлар дилидаги дардларини Президентга ошқора айтишди: тазорқ арзончилик бўлса, ҳар бир рўзгорда фаровонлик бўлса...

Албатта, бугун Ўзбекистонда амалга оширилаётган сиёсат, ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг бош мақсади — халқимизнинг турмуш даражасини яхшилаш, унга муносиб шарт-шароит яратиб беришдан иборат, деди Президент бундай фикрларга жавобан. Аммо бозор иқтисодиёти шароитида нарх-навои оддий истак ёки буйруқ билан белгилаб бўлмайди. Ишлаб чиқаришни жадал ривожлантириш, бозорларни мўл-кўл моллар билан тўлдириб, ўз қончаларимиз, ўз далаларимизда кўп ва сифатли махсулот етиштириш билангина тўқис турмушга эришиш мумкин. Ўзбекистон раҳбариятининг ўтиш даврига мўлжаллаб тузилган иқтисодий дастурда аҳолини ижтимоий жиҳатдан кучли муҳофаза қилишга биринчи даражали аҳамият берилган. Бинобарин, биз нарх-навоини назорат қилиш эмас, балки аҳолининг реал дарамадларини, иш ҳақи ва пенсияларни ошириб бориш йўли билан мақсуд муаммоларни ҳал қила борамиз. Бу масалани одамлар онгига етказиш, муаммо моҳиятини тўри тушутириш зарур, деб таъкидлади Президент.

Ислам Каримов қаердаки ёшлар билан учрашар экан, доимо уларнинг ҳаёти, орзу-истаклари, маънавий-маданий шароитлари ва албатта, спортга муносибатлари билан қизиқадди. Шахрисабзлик бир гуруҳ ёшлар билан мулоқот чоғида ҳам шундай бўлди. Бошда қишлоқ ёшларига хос жиндай тортиқчилик қилиб турган йигит-яланг бир оздан сўнг Президентнинг самийини сўзлари, бегараз ҳазил-мутоибаларидан тетикланиб, саволларга дадил-дадил жавоб қайтара бошлади. Табиийки, уларнинг барчасини эртанги кун — истиқбол қизиқтиради. Шу боис ҳам ёшлар давлатимиз бошчилигининг сиёсий фаолиятини, ҳусусан, унинг ду-

рнинг турли томонларига янги-янги йўллар очиб борасидаги сай-ҳаракатларини қўллаб-қувватлашларини изҳор қилди. Чунки бу ёшлар ва уларнинг юзлаб-миглаб тенгдошлари эртага Президент Ислам Каримов очган йўллардан жўхон майдонига чиқадилар, Ўзбекистон доруғини олам узра тараққийлар.

Қашқадарё — Амир Темуру дунёга келган табаррук тупроқ. Бинобарин, бу ерда юбилейга тайёргарлик ишлари катта миқёсда ва катта масъулият билан олиб борилаётган. Ҳадемай, ер юзининг тўрт томонидан соҳибқирон таваллуд топан юрти зиёрат қилишга беҳисоб меҳмонлар келишади. Юбилей тантаналарининг асосий қисми ҳам шу жойда ўтказилиши кўзда тутилган.

Шу муносибат билан Шахрисабз шаҳридаги Оқсарой тарихий ёдгорлиги қад кўтарган майдонда Амир Темурунинг муҳташам ҳайкалини ўрнатиб, соҳибқирон номи билан аталувчи хиёбон барпо этиш мўлжалланган. Ҳайкал лойиҳаси ва бўлуғуси ишчиюшларнинг тарҳ-режаси билан танишиш жараёнида Президент бир қанча муҳим фикр-мулоҳазалар билдирди.

Амир Темуру — нафақат Турон, Туркистон, Ўзбекистон заминининг, балки инсониятнинг энг улуг даҳоларидан биридир, деди Президент. Демак, унинг тарихий юрти, тарихий сиймосини яратиб ишига жўда катта меҳр ва масъулият билан ёндашмоқ шарт. Менинг назаримда, юртимизда бу улуг аждоғимиз шарафига бунёд этилаётган ва этилаётган ёдгорликларда у зотининг қиёбаси шундай акс эттирилиши керакки, уни кўрган одам, ҳайкал қаерда ўрнатилганда қатъи назар, соҳибқирон бобомизни беҳато таниб олсин. Шунинг учун шаҳсан мен Амир Темуру ҳайкаларини, унинг ҳаётий дарвлари, яъни болалик, ёшлик, кексаллик палласи тарзида тасвирлаш таклифи тарафдор эмасман. Амир Темуру деганда киши кўз ўнгиде яхлит, улугвор, тенгсиз азму шижоат соҳиб бўлган

Давлатимиз раҳбари ўз нутқ ва маърузаларида, сўхбат ва мақолаларида, юртдошларимизни доимо жўхон ҳамжамиятидан андоза олишга даъват қилади. Ҳар бир соҳада дунёда энг мустаҳкам андозалардан ўрнак олишга қорчадан асло қармамайди. Қарши шаҳридаги зикр этилган ишчиюшлар билан синчиқлаб танишар экан, Президент майдонга ётқизилган чим майсаннинг сифатидан тортиб бассейнинг тубидаги бетон қопламга қадар диққат қилиб, ўз фикрини билдирди.

Нима учун биз бу ишларни худди Англиядагидек, Германиядагидек, Япониядагидек қила олмаймиз? Бизнинг улардан нима камчилигимиз бор? Наҳотки, уларнинг қўлидан келган ишлар бизнинг қўлимиздан келмас? Албатта қўлимиздан келмади. Фақат кўпроқ кунт ва ҳафсала керак, ўзимизни жўхон андозаларга қўлга, ижодий фикр қилиш керак, деди Президент.

Чиндан ҳам, авваллари қилган қиришларимиз, бино этган ишчиюшларимизда ҳеч қачон бундай талаб қўйилмас эди. Биздан талаб қилинаётган «объектни» амал-тақал қилиб навабдаги октябр байрамими, КПСС съездини, шунга тўғрилик топшириш эди, холос. «Жўхон андозалари» деган гапнинг ўзи бизга бегона эди, файриабий тўялар эди. «Мендан кетгунча, эгасига етгунча» деган тушуна, файриабийимиз, ўқув ва малакаларимизни буткул бўғиб ташлаган эди.

Бугун энди ҳаётнинг ўзи бизнинг барча соҳаларда дунёвий тафаккур, замонавий жўхон меъзоли билан фаолият юритишимизни тақозо қилмоқда. Юртимизнинг барча шаҳар-қишлоқларида, жумладан, Қашқадарёда ҳам ана шу ҳаётий ҳақиқат кун сайин чўқурроқ аниқлаб борилаётган. Бу эса жамиятни тубдан ислоҳ қилиш жараёнида эришилган энг муҳим натижалардан биридир.

ЎЗБЕКОНА МЕҲМОННАВОЗЛИК ВА ЕВРОПАЧА ХИЗМАТ МАДАНИЯТИ

«Амир» бар-ресторанига келганларни кутади. У кеча Тошкент марказида ўз эшикларини очди.

Атиги бир ярим ой ичида қасба уюшмаларининг собиқ ошонаси худди Европадаги емхоналар қиёбасини олди. Бу ерда стол ва стуллар бевоситатан кўчада, енгил тиллар остига қўйилган. Дастлабки ҳўрандалар эса аъло хизмат маданиятига, аjoyиб таҳва ва музайимокка ўз баҳоларини бердилар. Жазирама кунларидан «Амир»да тақлиф этилаётган Голландия пивоси ҳар қандай чанқоқни боса олади.

Ресторан ичкарига кирсангиз, унинг бежиримлигининг гувоҳи бўласиз. «Марк» тижорат фирмаси бунинг учун астойдил излангани сезилиб турибди. Айнакча дизайничи Михаил Киселовнинг хизматлари

ни таъкидлаш даркор.

Бу ерга ўрнатилган Исроилнинг ҳаво совутичлари иқлим мўътадиллигини таъминлайди. Ресторан ўзига хос ёритилди. Хизмат қилувчилар ҳўшмуомалалигини билан ажралиб туради. Бу ерга кирувчилар буюртмаларини инглиз тилида ҳам бера оладилар. «Амир»га қабул қилинган ходимлар жиддий танловдан ўтдилар. Улар ёқимли кўринишга эга бўлишлари билан бир қаторда, жўда ҳўшмуомалаликларини ва чет эл тилларини билишларини исботлашлари керак эди.

Рестораннинг музикавий дастури ҳам эътиборга молик. Сиз бу ерда ўзингиз хоҳлаган кўйни ресторан оркестри му-

сикачилари ижросида тинглашингиз мумкин.

Жўда моҳир ошпазлар эса ҳўрандаларни Европа таомлари тайёрлаш маҳорати билан сехрлай оладилар. Бу ерда янги келтирилган денгиз махсулотлари билан жўда ноёб ичимликлар ҳам бор.

«Амир»га келувчиларни гоёт қизиқарили кўнгилочар томошлар ҳам қўмоқда. Бир сўз билан айтганда у юқори даражадаги ресторандир. Ўзбекистонлик тадбиркорлар шундай бўлиши учун жўда ҳаракат қилдилар. Унинг номлашини ҳам бу йил мамлакатимизда кўнгилни қўнлатган буюғи соҳибқироннинг 660 йиллигига ҳамон ҳў бўлди. Ресторан дам олиш қўнсоқи соат 12 дан кеч оқшомгача ишлайди.

СУРАТДА: «Амир» ресторани эшикларини очди. Р. Ходиев олган сурат.

«ТО» НАФАСИ

МАМЛАКАТИМИЗДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов кеча Миср иқтисодиёт ва ташқи ҳамкорлик вазири Навал Абдул Мунайел ат Татави хонимини ҳамда Европа тиклишни ва тараққиёт банки даврда Ўзбекистон Республикаси раҳбарлигидаги делегация аъзоларини қабул қилди.

Мамлакатимизга келган Польша Вазирлар Кенгаши раисининг ўринбосари, молия вазири Гжегож Мулодко Бош вазири ўринбосари, республика Давлат Мулкани бошқариш ва тадбиркорлиқни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси раиси Виктор Чжен билан учрашди.

«Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида» Ўзбекистон Республикасининг Қонуни амалга киритилди.

Президент девони Ахборот марказида журналистлар Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг раиси А. Ҳабибуллоев ва Қишлоқ ҳўжалиги вазирининг ўринбосари А. Скоробогато билан учрашиб, Вазирлар Маҳкамасининг «2000 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ижтимоий инфраструктурасини ривожлантириш дастури тўғрисида»ги қарорини қарорини қабул қилди.

Бельгиядан келган амалий доираларнинг 60 га яқин вакили иштирокида Тошкентда Ўзбекистон — Бельгия ўртасидаги ҳамкорлиқни ривожлантириш масалаларига бағишланган бизнес-семинар ўтказилди.

Янги «Абн-амро банк МБ Ўзбекистон» қўшма банки ташкил этилди. Нидерландиянинг Абн-амро банк, Европа па тиклишни ва тараққиёт банки, Жўхон банки ҳамда Ўзбекистон Ташқи иқтисодиёт миллий банки низоом жамғармаси 10 миллион АҚШ доллари миқдоридagi мазкур банкнинг таъсисчилари бўлдилар.

ҲАМДУСТИКДА

16 июнь кунини Россияда президент сайловлари бўлиб ўтади. Давлат раҳбари лавозимига 10 номзод кўрсатилаган. Марказий сайлов комиссияси томонидан рўйхатга олинган ўн биринчи номзод — Омон Тулеев ўн номзодини коммунистлар етакчиси Геннадий Зюганов фойдасига олди.

Бугун Чеченистонда парламент — Халқ кенгашига сайловлар бошланди. У 16 июнча давом этади.

Қозғоғистон парламенти яширин овоз бериш йўли билан мамлакат ҳўкуматида ишонч билдирди. Бу ҳўкумат томонидан тайёрланган пенсия тўғрисидаги қўнун лойиҳаси ҳам қабул қилинганини билдирди. Ушбу қўнунга мувофиқ эндиликда қариллиқ бўйича пенсияга эрқақлар 63 ёшда, аёллар эса 58 ёшда чиқадиган бўлдилар.

Душанбеда БМТ Бош қотибининг махсус вакили Тожикистон Президенти Имомали Раҳмонов билан учрашадиган сўнг Тожикистон ҳўкумати ва муҳолифатчилар ўртасида узиллиб қолган музокаралар Ашхабодда июль ойи бошларида давом эттирилиши мўлжалланаётганлигини маълум қилди.

Бугун Москвада Тоғли Қоробог муаммосини ҳал этиш юзасидан Озарбайжон билан Арманистон ўртасидаги музокараларнинг навабдаги босқини бошланди.

Элистада шахмат бўйича жўхон биринчилиги учун Анатолий Карпов билан Гата Камский ўртасидаги тўрт учрашудан сўнг ҳўсб 2,5:1,5 бўлди. Олдинда Анатолий Карпов бормоқда. Бугун бешинчи ўйин ўйналанди.

ХОРИҚДА

Брюсселда мудофаа вазири даражасида НАТОнинг навабдаги сессияси бошланди. Унда бу блокка аъзо 16 мамлакат мудофаа вазири билан бир қаторда Россия харбий маҳкамасининг раҳбари Павел Грачев ҳам иштирок этипти.

Исроилнинг Бош вазири Бенжамин Нетаньяху ўзининг июнь ойи охирига мўлжалланган АҚШга ташрифини кечқиртирди. Исроилнинг янги ҳўкумати Яқин Шарқдаги тинчлик жараёни юзасидан ўз нукта назарини аниқ белгилаб олиш учун у шундай қарорга келди.

Финляндия Президенти Европада ҳавфсизлик масалалари бўйича Европа Иттифоқи, АҚШ, Россия иштирокида олий даражадаги учрашувини ўтказиш таклифи билан чиқди.

Камбоджадан олинган маълумотларга кўра, «қизил юмёрлар»нинг раҳбари, 68 ёшли Пол Пот беэзак қасаллигидан вафот этган. У 1975-1978 йилларда Камбоджага раҳбарлик қилган пайтда мамлакат аҳолисининг қарийб 3 миллион нафари қириб ташлаган эди.

АНГЛИЯ МАЙДОНЛАРИДАГИ ЖАЗИРАМА

Англия футбол майдонларидаги курашлар тобора қизиқ тус олмақда. Ҳўнлар натижаси ва голиблик қайси жамоага насиб этиши ҳақида гоёта турли-туман фикрлар билдирилляпти. Шу мақсадда ҳатто бир неча аср олдин яшаб ўтган машҳур башоратчи Нострадамуснинг фикрларидан ҳам ушбу улкан воқеага оид маълумотлар изланмоқда. Шу қўнғача ўтказилган йўнларнинг натижалари эса қуйидагича бўлди:

А гуруҳи: Англия — Швейцария — 1:1
Голландия — Шотландия — 0:1

В гуруҳи: Испания — Болгария — 1:1
Руминия — Франция — 0:1

С гуруҳи: Германия — Чехия — 2:0
Италия — Россия — 2:1

Д гуруҳи: Дания — Португалия — 1:1
Туркия — Хорватия — 0:1

Кечаги ўйиннинг натижалари: Болгария — Руминия — 1:0
Бугун Чехия — Италия ҳамда Туркия — Португалия жамоалари майдонга тушадилар.

Амир Темури ҳукмронлиги даврида мамлакатнинг йирик-йирик шаҳарларидан хунармандчилик ва савдо-сотиқ кескин ривожланди.

Хунармандчилик ишлаб чиқариши шаҳарликлар ва атроф қишлоқлардаги аҳолининг эҳтиёжларини қондиришга, маҳсулотларни дашт ва чўлларда яшовчи кўчманчи аҳолига сотишга, чет мамлакат савдогарлари билан товар айирбошлашга мўлжаллаб тайёрланган эди.

Хунармандчилик соҳасида тўқимачилик буюмлари тайёрлаш, металл ишлаш, бинокорлик, қулолчилик, мушавирлик, нақшчилик, заргарлик соҳалари етакчи ўринларни эгаллаган эди.

Тўқимачилик маҳсулотлари хунармандчилик ишлаб чиқаришининг бошқа маҳсулотларига нисбатан катта бозорларга кўпроқ етказиб берилар эди. Бу бозорлар маҳаллий истеъмолчиларни ҳам, кўшни қишлоқлар аҳолисини ҳам, даштларда яшайдиган кўчманчи ва ярим кўчманчиларни ҳам ўз ичига олар эди.

Мовароуннаҳрда етиштирилган пахтадан тайёрланган ип - газламага аҳолининг талаби, айниқса юқори бўлган. Турли навадга қарбас (узбек тилида ва бошқа туркий тилларда бус деб аталган) газмоллар, оқ ва буялмаган сариқ рангли дагал ва нафис газлама кен тарқалган.

Пахтадан тузилган ва ҳар хил гуллар босилган матолардан бири чет деб аталган. Шаҳарларда чипта гул босувчи мутахассислар ва дастгоҳлар мавжуд бўлган.

Маҳаллий ва четдан келтирилган ҳам ашёдан шойи тўқиб кенг тарқалган бўлиб, четдан келтирилган ҳам ашё — ипак маҳаллий ипак билан бир қаторда турли наво шойи газмоллар тайёрлаш учун ишлатилар эди.

Металлдан тайёрланган хилма-хил буюмларнинг руйхати, музейларда сақланаётган нарсаларнинг намуналари темир буюмлар ясаш техникасининг анча ривожланганлигини, рангли металлургия хунармандчилиги ишлаб чиқариши даражасининг устандигидан, чўкчлаш, қуйиш, металлга нақш солиш билан шугулланган халқ усталарининг юксак маҳоратга эга эканлигини далил қилади.

Кимматбаҳо металл (олтин ва қумуш) буюмлар ясаш мамлакатнинг хунармандчилик ишлаб чиқаришида асосий уринлардан бирини эгаллаган. Бунинг сабабларидан бири шунки, Темури давлатининг пойтахти Самарқандда ва бошқа йирик шаҳар ва қишлоқларда юқори мартабали маҳаллий кишилар ҳамда чет мамлакатлардан келган бош савдогарларнинг катта қисми тулпанган эди.

Улар орасида халқ хунармандлари томонидан тайёрланган кимматбаҳо буюмларга талаб катта бўлган. Истеъмолчиларнинг қўлчилиги мис ва бронзадан тайёрланган, аммо унчалик киммат бўлмаган буюмларни кўпроқ сотиб олар эди. Бундай кенг истеъмол буюмларини ҳам моҳир заргарлар тайёрлар эди.

Амир Темури давлатининг иқтисодий ҳаётини урганишида у жорий эитган пуллар, яъни тангалар ҳам муҳим аҳамият касб этади. Унинг геометрик ва ҳар хил нафис нақшлар билан безатилган тангаларига назар ташлар эканмиз, куз ўнгимизда бу тангаларга

урилган тамага гавдаланади. У урта чамбараксимон кичик ҳалқачалардан иборатдир. Бу эса «Темури, яъни — уч томоннинг ҳукмдори» деган маънони англатади.

Хар бир давлатнинг иқтисодий қудратини ундаги пулнинг сифат ҳамда қийматидан билиб олиш мумкин. Темури тангалари ҳам юқори сифат ва қийматга эга бўлган. Унинг танга зарб қиладиган устоналарида ўзи томонидан тайинланган, юксак маҳоратга эга усталар меҳнат қилишган.

Темури ҳукмронлиги даврида қулолчилик ишлаб чиқаришида кенг ривожланган ва муҳим тармоқлардан бири ҳисобланган. Қулоллар хилма-хил турдаги идиш - товоқлардан ташқари, бинокорлик материаллари, қоплама плиталар, қувурлар, қошинлар, полларга ётқизиладиган плиталар ва чигирик учун кузачлар, шунингдек, тандирлар ва бошқа уй-рўзгор буюмларини ишлаб чиқарар эдилар. Бу даврга қелиб тошга сайқал бериш санъати қамолотга етди.

Бизнинг давримизга қадимий қолган Темурининг нефрит билан сайқалланган қабр тоши, Куктош, Бибиноним жоме масжидида Қуръонни қуйиш учун урилган тош курси ва бошқа қўлгина ёдгорликлар халқ ихлоқдорларининг юксак бадиий буюмлари намуналари бўлиб, буларда тош йўнғичлар билан хаттовланган бор маҳоратлари қўшилиб кетган.

Қоғоз ишлаб чиқариши Самарқанд хунармандчилигида алоҳида урин тутган. Шаҳар яқинидаги Обираҳмад ариги соҳилида қоғоз ишлаб чиқарадиган махсус обжувоз ва қорхоналар бўлган.

Бу ерда эскирган буза қийим, латта ва мос пахтачалардан бутқа — қоғоз хом ашёси тайёрланиб, варақлар қуйилган, сунгра уларга сайқал берилган. Самарқанд қоғози Урта аср Шарқи хаттовлари орасида гоят машҳур бўлиб, чет улқаларга ҳам чиқарилган. Самарқанд атрофидаги қоғоз ишлаб чиқарадиган устоналар асосан бир жойда — Сиеб соҳилларида марказлашган эди.

Бу ерда Бобур: «Оламда яхши қоғоз Самарқанддин чикар. Жувози қроғлар суйи тамон Конигулдин келадир. Конигул Сияҳоб ёқасидадурким, бу қора суви Обираҳмад ҳам дерлар», — деган эди.

Буйра тўқиб касби шаҳарлар аҳолисининг бир қисми учун яшаш манбаи эди. Қамийшдан тузилган буйралар халқ турмушида кенг қўлланлар ва қурилиш ишларида ҳам фойдаланиларди. Китоб муқовалаш санъати ҳам ривожланган. Айрим тоифадаги кишилар китоб муқовалаш билан шугулланган. Чунки бу даврга қелиб аҳолининг кенг китобхоналар оммасига мўлжалланган қўлаб тарихий ва адабий китоблар пайдо бўла бошлаган эди.

Бу муносабат билан Темури даврида китоблар муқовасини бадиий жиҳатдан безаш санъати янада ривож топди. Муқовалар картондан бўлиб, юз томони силлик қилиб ишланар эди. Китобларнинг муқовасига тилла суви ёки буюк билан нақшлар солинган.

Темури салтанатининг йирик шаҳар ва вилоятларида қурилиш ишлари авж олиб, бинокор усталарга талаб ортди. Бинокорлар ўрасида меъморлар, муҳандислар, гишт терувчилар, сувқоч-ганкор, ганкор-наққош, тош йўнғичи (сангтарош) ва дурадгорларнинг мавқеи ошиб кетди.

Шийасозлик ҳам анчайин тараққий қилди. Шийалардан турли шаклдаги идишлар: қузача, қадаҳ, сиймон, доридон, сурмадон, тивак, суяклар ҳамда бошқа турли хил рўзгор буюмлари ясалган. Муҳташам бинолар, давлатманд шаҳарлик бойроқ кишиларнинг уй-жойлари қурилишида рангли ойналардан фойдаланилган. Масалан, ишратхона макбрасининг дераза панжараларига ҳаворанг, гунафша, сариқ, яшил ва қизил рангли шишалар урилган эди.

Егочозиликнинг ривожланиши ҳам муҳим аҳамият касб этган. Егочдан хилма-хил асбоб-ускуналар ҳамда буюмлар, тўқимачилик дастгоҳлари, икки гилдиркачи арава, бешик, поёбзал қопиларки, беланчак, гишт қопилари, қафаслар, тароқ ва ҳассалар ясалган. Моҳир егочоз усталар ёғоч уймақорлигини тақомиллаштириб, нақшидор эшиклар, панжаралар, устун ва болорлар, хонтахта, курси ва бошқа жиҳозлар ясаган.

Уктам НИКБОЕВ, Ўзбекистон Республикаси фанлар академияси иқтисодиёт институти аспиранти.

Самарқанд жаҳоннинг қадимий шаҳарларидан бири бўлиб, Боби Рим, Афина шаҳарлари билан тенгдош. Милотдан аввалги IV асрдан милодий VI асргача бу шаҳар Сўғд давлати пойтахти Мароканда номи билан машҳур бўлган. У узунлиги 10 километрдан ортиқ мудофаа деворлари билан

уралган эди. Самарқанд — халқнинг улкан хазинаси. Уни ҳақли равишда «Жаҳоннинг бебаҳо дурдонаси», «Шарқнинг Рими» деган номи билан атадилар. Шаҳарнинг тарихий ёдгорликлари орасида энг гузалларидан бири Шохизинда ансамбли бўлиб, у ҳозиргача анча яхши сақланган. 1925 йилдан

Бундан тахминан икки ой олдин бу ерда булганимизда эндигина бозор пойдеворини тиклашга киришилган эди. Бугунги кунда эса умумий қурилишнинг 65 фоизи ҳажмидаги ишлар бажарилиб, маъмурий, ҳужалик ва хизмат бинолари қад қутариб қолибди. Бектемирликлар «2-Отчопар бозори» деб юрота бошлаган бу кийим-кечак бозори шаҳримизнинг энг гажум жойларидан бири бўлган «Қўйлик» деҳқон бозорининг унғ томонида жойлашган Халқа йўли билан Чирчиқ дарёси оралигида бунёд этилаётир. Бу ер ҳушманзаралигидан ташқари, дарёнинг яқинлиги билан ҳам бошқа бозорлардан ажралиб туради.

Айниқса, ёз вақтларида бозорга келиб кетувчи сотувчи ва харидорлар фақат савдо-сотиқ қилибгина қолмай, балки табиат гузаллигидан ҳам баҳраманад бўлади. Чунки бўлажак бозор лойиҳасида одамлар учун барча қўлайликларни яратиш кузда тутилган.

Дарвоқе, бозор лойиҳаси ҳақида икки оғиз сўз. Лойиҳа Тошкент Бош режа илмий-тадқиқот лойиҳа институти ихлоқдорлари томонидан яратилган. Унга Рустам Шарипов ва Валерий Аполжаниянлар раҳбарлик қилишган. Умумий майдони 10,6

ЭНГ, ЭНГ, ЭНГ...

1930 йилгача Самарқанд Ўзбекистоннинг биринчи пойтахти бўлган. Соҳибқирон қош тоши Амир Темури қабридан устига жойлаштирилган, у ҳозиргача дунё буйича қош тошидан қилинган энг улуг буюм ҳисобланиб, узунлиги 1,88, кенлиги 0,4, баландлиги 0,39 метрга тенгдир. Қош тоши нефрит (моҳтоб) харсанглари билан ясалиб қад қутарилган.

Амир Темури дунёда биринчи бўлиб хат-хабарни етказишни — почта хизмати тўғри йўлга қуйган давлат арбоби бўлган.

Жаҳонгир Амир Темури 6-7 набирасини уйлантириб, Кониғилда катта қўш тўй берган. Тўй кунлари халқ усталари ва хунармандларнинг махсус курғазма-

сини ташкил этган, бундай курғазмаларнинг дастлабки асосчиси ҳам Амир Темури эди.

Таниқли олим Бурибой Аҳмедовнинг «Амир Темури» тарихий ҳужжатли романи адабиётимизда жаҳонгир ҳаётини батафсил ҳикоя қилувчи дастлабки асар ҳисобланади. 1918 йил-

да Шуролар даврида қийинчиликда «Темури сағанаси» пьесасини ёзган адиб Фитрат эди. Шунингдек, шу даврда иккинчи бўлиб Темури ҳақида дoston ва роман ёзмоқчи бўлган, айрим лавҳаларни ёзиб улгурган адиб Ойбекдир.

Анвар МИРЗАЗОДА.

Шаҳар бозорлари қурилишида

ЧИРЧИҚ СОҲИЛИДА, ШАРҚОНА УСУЛДА

Бундан тахминан икки ой олдин бу ерда булганимизда эндигина бозор пойдеворини тиклашга киришилган эди. Бугунги кунда эса умумий қурилишнинг 65 фоизи ҳажмидаги ишлар бажарилиб, маъмурий, ҳужалик ва хизмат бинолари қад қутариб қолибди. Бектемирликлар «2-Отчопар бозори» деб юрота бошлаган бу кийим-кечак бозори шаҳримизнинг энг гажум жойларидан бири бўлган «Қўйлик» деҳқон бозорининг унғ томонида жойлашган Халқа йўли билан Чирчиқ дарёси оралигида бунёд этилаётир.

Бу ер ҳушманзаралигидан ташқари, дарёнинг яқинлиги билан ҳам бошқа бозорлардан ажралиб туради. Айниқса, ёз вақтларида бозорга келиб кетувчи сотувчи ва харидорлар фақат савдо-сотиқ қилибгина қолмай, балки табиат гузаллигидан ҳам баҳраманад бўлади.

Чунки бўлажак бозор лойиҳасида одамлар учун барча қўлайликларни яратиш кузда тутилган.

Дарвоқе, бозор лойиҳаси ҳақида икки оғиз сўз. Лойиҳа Тошкент Бош режа илмий-тадқиқот лойиҳа институти ихлоқдорлари томонидан яратилган. Унга Рустам Шарипов ва Валерий Аполжаниянлар раҳбарлик қилишган. Умумий майдони 10,6

Қурилишга жалб этилган бригадалар орасида энг илғори Едгор Акбаров бошчилик қилаётган жамоа экан. Бригадир билан суҳбатлашамиз.

Жамоамиз аъзолари кунлик режани ҳаммиша ортиги билан бажаришмоқда, — деди у бизга. — Қанчалик тез ва соз ишласак, ҳар томонлама фойда. Энг муҳими, ахиллик ва ҳамжихатлик билан иш юритяймиз. Мана шунинг учун ҳам биринчиликни қўлдан бермай келяпмиз. Маҳмуанинг бунчалик тез қад қутаришида пайвандчилар Борис Хабибуллин, Александр Елмеев, Рафаэль Садиров, Александр Прачу, гишт терувчилар Ҳамрокул Надилов, Мадияр Нивозов, Тоҳир Алимов ва бошқаларнинг муносиби ҳиссалари бор.

Орадан яна икки ярим ой ўтади. Ана шунда Бектемир туманининг сулим жойида шундай бозор қад қутиради, бу эса ўз навбатида шаҳримиз марказидан анча олис туманда яшовчи аҳоли учун қўлайлик туғдиради. Ана ушунда бектемирликлар кенгаши ва зарур буюмларни қидириб «Отчопар» бозорига чопиб юришмайди.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ. СУРАТЛАРДА: бозор қурилишидан лавҳалар. Рашид Галиев олган суратлар.

гектар ерни эгаллаган бозорнинг асосий кираверши томони Халқа йўлига қаратилган бўлиб, бу ерда бир йўла уч дарвоза қад қутиради. Орқа томони — Чирчиқ дарёси узани томони ҳам худди мана шу қуришида бўлади. Тигиз вақтларида икки томонлама кириш йўли харидор ва сотувчиларга қўлайлик яратади. Кираверши дарвозалари қадимий уймақорлик усулида ишланган бўлиб, улар шарқона қуришига эга бўлади.

«Отчопар» бозорига ухшаш ушбу маҳмуани бунёд этиш учун нечта қурилиш ташкилотлари жалб этилган. Улар жумласига шаҳримиздаги 4-трестга қаршли 6-қурилиш бошқармаси (бош пудратчи), 54-механизация бошқармаси, «Навруз» қурилиш ҳиссадорлик жамияти ва 1-механизация бошқармаси бунёдкорларини киритиш мумкин.

Иш ўз сменда ташкил этилган ушбу маҳмуада кеча-кундуз меҳнат бир зум тинмайди. Чунки оралик муддат яқин. Бозорнинг биринчи навабати шу йилнинг 1 сентябрга, яъни Ўзбекистон Республикасининг Мустиқиллик байрами тантаналари арафасида фойдаланишга топширилиши керак. Қурилишнинг иккинчи навабати эса байрамдан кейин давом эттирилади. Учасктада ишловчилар учун яхши шaroитлар яратиб берилган. Масалан, дам

турли хизматларга йўналтирилган. Улар қурилиши барча зарурий материаллар билан тўла таъминлаб туришибди.

Қурилиш майдонини айландик. Қурувчиларнинг ҳар бири ўзига топширилган вазифани сиққидилдан бажариш билан банд. Бугун узунлиги 168 метр, кенлиги 150 метрга яқин бу учасктада 200 дан ортиқ бунёдкор ҳамжихатлик билан иш олиб бормоқда.

Такабур афиналиклар қафилка ярим тонна қумушга тенг келадиган +15 талант пул сурашди. Птолемей уларнинг талабини қабул қилди. Орадан кўп ўтмай қумуш Афинага етказилди, бироқ юракларни қон йилган афиналиклар ваъдани бажаришга мажбур бўлишди.

Искандария дунё юзюда энг маданиятли ва халқи кўп ша-

қаз бўлганлигидан, қурувчиларга ҳисобсиз флот билан тош қазувчилар ёрдам берган. Улар музейон академиясининг ютуқларидан фойдаланишган.

Маёқнинг баландлиги 120 метр бўлиб, уч қаватли минорадан иборат бўлган. Миноранинг олтинчи метри дастлабки қаваати тош тахталар, қирк метр эса оқ мрамар тош билан

банабох ишоот бўлиши билан бирга, вақти келиб мени одамлар эсдан чиқариши мумкин, деган уйга Борган Сострат Книдский маёққа «Книддан чиққан Декетифоннинг угли Сострат денгизчиликнинг хавфли тахшидан сакловчи Тангрига бағишларди» деган жумлани тошга уйиб ёздирган. Бу ёзувнинг бекитилганлиги ошқора бўлиб қолади. Сувқоч устига Птолемейнинг исми шарифи уйиб ёзилди. Албатта бу наيرانгчи ишлатганда Сострат сувқочнинг тушиб кетишигача яшамасан керак деб ўйид қилган, демак, подшоинг қаҳрига учрадини уйламаган.

Состратнинг ёзувини яша савҳатчилари қуришган. Уша вақтда маёқ ўз аслида бўлган. Рим империяси емирлигач маёқ ҳам атрофга ёруғ тарқатишини тухтатган. Бундан кейинги юз йилда обдон тузиб, нураб, устки минораси қулаган, Пастки минораси деворлари узоқ сақланиб турганига қарамастан у XIV асрдаги ер силкинишининг қурбони бўлган. Қадимий маёқнинг қолдиқлари кейин турк қалъасини қуришда фойдаланилган. Искандария маёқининг қайта тикланган лойиҳасига Нью-Йоркдаги ҳозирги осмонулар Эмпайр Стейтс Билдинг биноси ухшаб кетади.

Қидирбой ТУЛАБОВЕВ.

Назм чечаклари

ОЛАМ ЁРУҒ БЎЛГАЙ ГАР ҚУВОНСА ДИЛ

Сени ҳурмат қилса ошнолиғ истар, Кўнглидан кўнглинга ҳушқоғлиғ истар. Яхши ошдо топиши амри маҳолдур Ошнолик тартиби энг зўр муҳтасар.

Бугун чинакамга зафарга ёрсан, Оламини елканда кўтарган норсан. Боши қўдагилар эгилди сенга. Тарихлар тарихи қадим чинорсан.

Рақибинг зўр келса заифлигинг бу, Жисмонинг ҳам руҳий майиблигинг бу. Ҳолибинг қўлда остана, қулсан, Ғурурсиз, шүүрсиз, ғойиблигинг бу.

Дунёни кўз очиб кўргандан бошлаб, Пешонанг тиришиб, кўзингни бошлаб, Дунёга жар солиб ўтар эксанан, Ҳаётни тушунаб билишинг қўшлаб.

Олам ёруғ бўлғай гар, қувонса дил, Турмуш ширин ўтгай гар юпанса дил. Гуллар сафто топгай ғўзал боғингда, Чехрангда нур ўйнаб, ширин бўлса тил.

Пойгакда қоларди не-не олимлар, Дунёга танилган фозил, қомиллар. Фаннимиз, тилимиз қамситар эди. Жаҳолатни раво кўрган ганимлар.

Халолликнинг фикри эркин, хур бўлғай, Йўлларда доим тўла нур бўлғай. Меҳнатига доригай барақаю кут. Ҳошиялари олтин билан дур бўлғай.

Агар ор айласа жонона сиздан, Демак оилангиз чиқибди издан. Бойликдан кутурган қўли узунлар, Ҳаёниша хабардор жононингиздан

Инсоф кетмакдми ёш қаридин, Андиша юз бурди ғўзал паридин. Уларнинг жойига кўз билмасанг, Ғуноҳга ботмагин, ўттин наридан.

Шамчироғим дединг биринчи кунлари, Бедорликка йўлиқдинг ушал тунлари. Асал ойин асалдай ширин ўтказдинг, Қўлиб турсин севгидан тоғлар гулларинг.

Яна оромини бузди оҳ-воҳинг, Меъёрдан ортиқча талабинг, додинг. Елканда юрсан ҳам пастдай кўринди, Бошқа кўтаришга етмайди холинг.

Отасин билмади, пул ҳоким бўлғач, Ғузаллар хизматда боз сокин бўлғач. Унинг мафқураси жиялдонидир, Ёввойи тижоратдан хурхуни тўлғач.

Абдуғаффор УБАЙДУЛЛА.

Мустақиллик мевалари

ТИП БИЛГАН — ЭП БИПАДИ

Юртимиз истиклолга эришганидан сўнг ўтган нисбатан кичик муддат ичида ижтимоий-иқтисодий ҳаёти...

Юртимизнинг дунё мамлакатлари билан алоқалари кучайгани сайин таржимонлар, жаҳон тиллари бўйича мутахассисларга бўлган талаб ҳам ошиб бормоқда...

Талабаларингиз билим олиш, касб тақозоси билан турли чет мамлакатларда бўладилар. Улар хорижда мустақил ўқиб-ўқитишнинг муносиб вақилари сифатида миллий кадрларга, урф-одатларимиз ва шарқона одоб-адобиётининг намойиш этишлари лозим...

Албатта, ўқув жараёнида ушбу муҳим талабга алоҳида эътибор берилади. Факультетимизда ўқитиладиган турли мусобақа, кечалар ва маданий тадбирларда асосий талаб — тарихимиз ва маданиятимизга оид билимлардан иборат бўлади.

Тил ўрганишда амалий машғулотларнинг аҳамияти катта. Факультетда ўқитиш усуллари қандай? Хорижий мамлакатларнинг элчионалари ва ушбу давлатлардаги машҳур университетлар билан узвий алоқалар йўлга қўйилган. Бу факультетда хорижий тил марказларини оғанмиш...

Файрат Тожибоев, инглиз тили таржимонлиги, 2-курс: Университетимизда иккундан биринчи марта кенг имкониятлар бор. «Менин биринчи китобчам» таловида биринчи уринини олдим. Орузум — Жек Лондон ва бошқа инглиз адабларининг ҳикояларини аслият (оригинал) бўйича тургидан-турги таржима қилиш.

Факультетдан қайтаётиб, тўрфа хил деворий газеталарни кўздан кечиридик. Уларнинг кўпчилиги соҳибқирон Амир Темур таваллудига бағишланган бўлиб, Хитой иероглифидан тортиб, араб, грек, япон, немис, малайзия, голланд... ёзувлари, тиллари битилган. Талабалар уларни ўқиб, уша тилларда узаро сўзлашяптилар.

Бахтиёр ХАЙДАРОВ.

«Гул байрами» анъанага айлансин

ТАБИАТНИНГ ДИЛБАР ҚИЗИ

Гул қувонч, нафосат, дўстлик, меҳр-муҳаббат, тинчлик рамзидир. У одамнинг кайфиятини яхшилайдиган, руҳини кўтариди, илҳом ва завқ-шавқ бахш этади. Орамизда анвойи гулларга ошуфта боқмаган, улардан лаззатланмаган киши топилмас керак. Ҳатто кишилар яшаб турган уйлариинг ички деворларига ҳам гулзарлик рамзи сифатида гул расмини туширганлар.

Жумладан, санъат соҳиблари буюк соҳибқирон Амир Темур саройлари деворларига боғлардаги хилма-хил гуллардан шунчалик усталик билан андоза олганларига қараб ниҳоятда ҳайратланасан киши.

Одамзоднинг гуллarga бўлган шайдолиги жуда қадим замонлардан буюн давом этиб, қон-қонига сингиб кетган. Тарихий маълумотларга қўра, Амир Темур боғларида мевали ва манзарали дархатлар билан бирга кук бинафша, садбағр, нарғиз, бог лоласи, тоғ лоласи, оқ ёсман, сариқ арғун, сариқ бинафша, сариқ лола, гули раён, сариқ ёсман, нулфур, қаранфул, гултожхурос қабилар устирилган. Бу гуллар навбати билан бирин-кетин очилиб турган.

Алишер Навоийнинг замондоши Зайнуддин Восифий эса Тошкент ташқарисидаги боғларда аттигуллар, лолалар, райхон, бинафшалар, савсар, гулхайрлар устирилганлигини ёзди.

Саҳий табият бизга турли-туман гуллар инъом қилган. Шу гуллар орасида эзининг дилкаш ранги, жозибали кўриниши, нафислиги билан ажралиб турадигани тоғ лоласидир. Шoir Саъдий эзининг 1258 йилда ёзган «Гулистон» достонида лола «Гулига аjoyиб таъриф берган. Шерият мултинг султони Алишер Навоий ҳам Самарқандда яшаб, ижод этган йиллари уш шерб ва достонларидан лоладан гулзарлик рамзи сифатида уринли фойдаланган. У хатто лолаларнинг турли навлари борлигини ҳам айтиб ўтган. XV аср охири XVI аср бошларида яшаб ижод қилган буюк шоир ва адиб Захриддин Муҳаммад Бобур лола ҳақида, «Унинг турлари турғисидан шундай ёзган эди: «Бу замонада (тоғ этагида) ранго - ранг ҳар нав лола бўлур. Бир қатла саныятим, ўттиз икки, ўттиз уч нав гайри муҳаррар лола чиқди. Бир нав лола булурким ондин қизил

яшаган яна бир рус зобитининг хотини А.Карцева Хоразмда «Навуруз» ва «Лола» байрамлари жуда кенг миқёсда ўтказилганлиги ва унинг гувоҳи бўлганлигини шундай таърифлайди:

«Одам куп, гавжум сайил... Иккита хитойча қайик ишланиб, тепасига қамишдан соябон ясалган ва қўғоз ёпиштирилиб бўялган. Қайик ичига фонарчалар осилиб, соябон тағида хитой кийимида бир «аёл» утирарди. Бир неча киши қайикларни кутариб томоша майдонига олиб келадилар. Бу қайик тунда жуда чиroyли манзара тугдирган эди. Томошанинг бошқа қатнашчилари ҳам аёл кийимларини кийиб ясашиб олганлар. Ҳамма ашула айтади, уйнайди, қайик «сузди», хурсандчилик авжига чиқди. Сунгра ниқоб кийган «девалар» пайдо бўлади, улар ҳам уйнайди. Ҳамма ёқни музика, ашула, кулги товушлари қоплаб олади. Томоша тонг оттувча давом этади». Шунингдек, 1800, 1813-1814 йилларда Қўқон, Наманган ва Тошкентда бўлган рус элчилари Бурнашев, Поспелов, Филипп Назаровлар ҳамда 1870-1880 йилларда М.Алибеков ва В.Наливкинлар юртимизда қадимдан зур тантаналар билан нишонланган «Навуруз» ва «Лола» сайиллари турғисидан уш хотираларини ёзиб қолдирганлар.

Элшўнос оlima, тарих фанлари доктори Е.М.Пешерованинг ёзишича, халқ сайиллари айниқса 20-йиллари сойиқ Қўқон уездининг Исфара қишлоғида жуда ҳам қизиқарли ўтар экан. Сайил айни лола очилган апрель-май вақтида бошланган. Сайил қунарида ҳамма ясашиб олиб, лола тергани қир-адирларга чиққан. Тантанали байрам кунин ва жойи белгиланганида кейин яши бир дарахт ёки унинг шох кесиб келтирилиб, ёшлар тегиб келган лолалар билан кексалар шу дарахтни «юкса» дид билан безаганлар. Каттаю кичик безатилган дарахт атрофига илгилиб, кечка отахонларнинг дуоси билан байрамни тантанали равишда бошланганлар. Байрам ўтказиладиган майдон олдин чиройли гулларлар, кашталар ва нафис матолар (Соҳибқирон Амир Темур ҳам Қонигилдаги сайил тантаналарини ҳам шундай безаган) билан безатилди. Сайил майдонида қарғай, сурнай, доира овози янграб, уйин-кулги, қизиқчилик, рақоса туюши, ҳазил-мутойиблар авжига чиққан. Кечга қийн сайил туғача, 100-150 киши оғаб тортиб, қир-адирлар оша умумий хор билан ёқимли ашула айтиб, кейин қўларидан даста лола, гуллар билан уйларига тарқала бошлаганлар. Исфаралик шоир Бобо Гўлиб уша даврда бўлган лола сайида айтилган қўшиқни мана бундай деб ёзди:

Халқро машҳур бўлди, Исфаранинг лоласи. Андижон, Марғилон Қўқондаур овозаси.

Шуни айтиш кераки, ана шундай энг яхши анъанавий маросим ва одатларимизнинг бугунги Мустақиллик қунарида ҳам янги шакл ва мазмун билан бойитиб ривожлантиришимиз лозим. Бинобарин яқин вақтлардан бошлаб гул билан боғлиқ бўлган бошқа бир қанча маросимлар пайдо бўла болади. Бу «Гул байрами» ўтказиш маросимидир. Бундай байрам одатда август ойида бўлиб, унда гул ишқибозлари узаари етиштирилган янги нав гулларини кенг намойиш қилдилар.

Табиатнинг дилбар қизи гулни севиш ва уни қадрлаш, гулчиликни ривожлантириш, гул навларини қўлайтириш «Гул байрами» моҳиятини ташкил этади. У юртимизнинг ҳар бир шаҳри, тумани, қишлоғи ва маҳалласида, умуман мамлакатимиз бўйича оммавий ўтказилишига арзиди.

Рашид БОЙТУЛЛАЕВ.

Пойтахтимиз аҳолисига кўрсатилаётган бугунги тиббий хизматнинг ташкилий жиҳати ва даражаси бундан беш-олти йил аввалгисидан анчагина фарқ қилишининг гувоҳи бўлиш мумкин. Ушбу ислохотлар хусусида шайхар соғлиқни сақлаш Бош бошқармасига қарашли шайхар бош шифокорлари кенгашининг раиси Адхам Расулов шундай дейди.

16 июнь — Тиббиёт ходимлари кунин

ҲАМИША САЛОМАТ БЎЛИНГ

— Утиш даврига хос вақтинча иқтисодий мураккаб вазият бўлсада, шайхар соғлиқни сақлаш соҳасида туб ислохотлар ўтказилмоқда ва бу борада ижобий силжишларнинг гувоҳи бўлиб турибмиз. Қўндан беири хал этилмай келаятган зарур муаммо — туманларда туман соғлиқни сақлаш бўлималари урнига замон талабига жавоб берадиган тизим барпо этишига эришилди. Хусусан шайхар ҳокимининг қарорига асосан 11 та туманда шу йил 1 апрелдан бошлаб туман соғлиқни сақлаш бўлималари урнига поликлиникалардан бири марказий маслаҳат-таъхис марказига айлантирилиб, у аҳолига юқори маалаки тиббий ёрдам кўрсатади. Қолган поликлиникалар таркибида оилавий шифокорлик поликлиникалари барпо этилиб, у ерда 7 мутахассисдаги шифокор ишлайди. Оилавий поликлиникалар таркибида эса оилавий шифокорлик амбулаториялари ташкил қилиниб, унда 4 та мутахассис: жарроҳ, терапевт, болалар шифокори ва акушер-гинеколог оиланинг ҳар бир аъзосига бир вақтда тиббий хизмат кўрсатади. Бу услуб ривожланган давлатларда кенг тарқалгандир. Аҳоли томонидан билдирилган муносабатлар ва шифокорларнинг фикрига қўра, бу тадбирлар самарали эканига шубҳа қолмади.

Шаҳримиздаги даволаш-профилактика муассасаларида ўтган йили 8 та иттиқсоставан марказ ташкил этилган эди, бу йил уларнинг сонин 40 тадан ошиб кетди. Бу марказлар замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланиб, уларга юқори маалаки олимлар, мутахассислар жалб этилган. Соҳамизнинг асосий йўналишидан бири, давлат тараққий дастуридан алоҳида урин олган соғлом авлодни шакллантиришга қаратилган. Шу мақсадда туғруқоналар, оналар ва болалар маслаҳатхоналари, поликлиникалар маҳалла шифокорлари фаолияти қайтадан қўриб чиқилди ва уларнинг кўи услуби замон талабига мослаштирилди.

— Маълумки, ҳар қандай соҳанинг моддий томони ижобий хал этилмай туриб, муваффақиятга эришиб бўлмайди...

— Дарҳақиқат шундай. Буни яқин англаган шайхар қимлиги 1994 йили дори-дармон сотиб олиш учун 500 миң АҚШ доллари, бошқармага қарашли автобаза учун 150 миң АҚШ доллари ажратган эди. Бу йил эса тиббий ашёлар қуригидан асбоб-ускуналар сотиб олиш учун 270 миң долларга шартнома тузишига эришилди. Тез тиббий ёрдам хизматида 60 та янги автомашина олиб берилди. Бундан ташқари Сергели туманидаги «Одил» фирмаси вице-президенти Илхом Мадумонов фирма қўйлашган 9 қаватли уйнинг биринчи қаватини таъмирлаб, керакли анжомлар билан жиҳозлаб, оилавий поликлиника очишига киришди. Бундай олижаноб ташаббус шайхримизда кенг тарқалади, деб умид қиламан.

— Дарвоқо шайхримиздаги ҳар бир туман ҳокими ўз ҳудудида биттадан тиббий муассасани замон талаби даражасида таъмирлаб беришини зиммасига олган эди. Бу борада силжишлар кўзга кўриняптими?

— Бугунги кунда Собир Раҳимов тумани ҳокимлиги ташаббуси билан янги-янги даволаш муассасалари барпо этилмоқда, давр талабига жавоб берадиган янги бинога қуририлмоқда. Жумладан 4-поликлиника ва 7-болалар кассалхонаси қўшимча қурилиш хисобига кенгайтириляпти, қолганлари таъмирланмоқда. Тиббий ашёлар сотиб олиш учун етарли маблағ ажратилди. Мирзо Уфғабек тумани ҳокимлиги томонидан эса иккита янги замонавий услубда қурилган поликлиника барпо этилмоқда, бошқа даволаш муассасалари таъмирланди. Шу тумандаги мақтовга сазовор яна бир аjoyиб ташаббус шундан иборатки, тиббиёт ходимларига 5 та бепул уй ажратилди. Бундан ташқари Сергели ҳокимлиги ҳам бу борада бир қанча ташаббусларни амалга оширмоқда.

Бу ислохотлар туфайли эришилаётган ютуқлар, ижобий силжишларни қўриб ҳамма иш битди, муаммолар қолмади деган ухулосга келиш туғри бўлмайди. Ҳар кун зарур бўлган муаммолар ҳам кўп. Уларнинг ечимини излаш керак. Бунинг учун бор имкониятлардан самарали фойдаланмоқ зарур.

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ ёзиб олди.

Халқ таълими ислоҳоти

ЎҚИТУВЧИЛАР ТАЙЁРЛАШ МУАММОЛАРИ

Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий, сивсий соҳадаги ислохотлари ва истиқболлари таълим мажмуи тизимида ҳам ҳар томонлама баркамол мутахассислар тайёрлашни сифат жиҳатидан тақомиллаштиришни долзарб вазифа қилиб қўймоқда.

Халқлар Дўстлиги орденли Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтини Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 5 йиллиги ва шу институтнинг 60 йиллигига бағишланган «Халқ таълими тизимида бошланғич синф ўқитувчиларининг янги авлодини тайёрлаш муаммолари» мавзусида икки кун давом этган илмий-назарий ва амалий анжуман ана шу мақсадга хизмат қилди.

Анжуманнинг ялпи мажлисларида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазири Ж. Йўлдошев, Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармасининг бошлиғи Х. Йўлдошев, психология фанлари доктори М. Давлатшин, иқтисод фанлари номзоди Б. Кальметов ва бошқаларнинг «Ўзбекистон Республикасида бошланғич таълимнинг ривожланиши ва тараққий босқичлари», «Еш мутахассислар билан ишлаш ва уларнинг маалақасини ошириш ишлари», «Ўзбекистонда Олий ва урта таълим мутахассислари тайёрлашнинг илмий-иқтисодий асослари», «Бошланғич таълимнинг психологик омиллари» каби долзарб мавзулардаги маърузалари тингланди.

Анжуманнинг «Педагогика ва психология», «Хусусий услубиёт (она тили, рус тили, математика ва информатика)», «Табиатушунослик, тасавий санъат, меҳнат ва жисмоний тарбия» шубҳаларида пойтахт ва Республиканинг қатор вилоятларидан келган ўқув юртлари ва бошқа ташкилотлар вакиллари бўлган олимлар, тажрибали муаллимлар, ташкилотчилар узаари таърибга алмашидилар.

Хасан АБДУНАЗАРОВ.

Чилдирмақ ногоранинг жаранги барибир узгача да! Рустам Шарипов олган сурат.

НОМАЪЛУМ ДОНИШМАНД

Хорун ар Рашиднинг мулозимларидан Фазл бин Робий шундай қўйлади:

— Қўнлардан бир кун Хорун ар-Рашид ҳаж зиёратига боришга ахд қилди. Алабийларга уш шавқатини кўрсатиш учун эзининг юз миң қўшин билан Бағдоддан Макка сари юрди. Қўнлардан бир кун халифа Каъбани тавоф қилмоқ ниҳтида насасидулрармага келди. У ерда ташриф қилувчиларнинг наисаибига ёки упултига қараб алоҳида жойлар ажратилмаган эди. Ҳамма кишилар эҳром кийиминда эдилар. Аммо халифанинг атрофидигилар жамоат орасидан унга йул очирдилар ва ҳеч кимнинг халифанинг рупарасидан чиқаришга йул қўймасдилар. Бир пайт зиёратчилардан бири халифанинг орасидан юра бошладилар ва Хорун ар-Рашид қаерни тавоф қилса, халифадан сўнг у ҳам шундай қиларди. «Ҳажарул асвад» тошини упиш чоғида халифадан аввал тошни урди ва дуо уқидини болади. У ердаги хизматчилардан бирининг жаҳли чиқиб деди: — Эй аъроб! Аввал халифага йул бермайсаними? У киши деди: — Каъбда ҳамма учун баробарлик ва тенглик маъжуддир. У халифани ёки гайри халифани фарқи йул. Бу ерда шаҳарлар билан биёбонлар ҳам тенгдилар.

Хорун ар-Рашид деди: — Турги айтди. Бир вақт халифа намоз ўқимокликка чоғланди. У киши халифадан аввал намоз ўқидини болади. Халифа бадавий арабининг жасоратини қўриб ҳайратда қолди ва зиёрат туғачан мулозимларига бадавий арабини ўз қўшига келтиришларини буюрди. Мулозимлардан Хошиб уни бурчақда намозни тутатаётган ҳолда қурди ва деди: — Эй аъроб! Амралмуминин сени чақиряптилар.

— Менинг ҳеч зимда ишым йўқ. Агар кимнинг менда иши бўлса, узи қўшимга келди. Мулозим бу хабарни халифага етказди. — Рост айтдибу, — деди халифа ва узи бадавий арабининг ёнига борди. Салом-алиқдан сўнг деди: — Иккундан берсангиз утирардим. Аъроб деди: — Хона на сенникимас, на меники. Агар хоҳшинг бўлса, утир. — Хона на сенникимас, на меники. Агар хоҳшинг бўлса, утир. Халифа бадавий арабга қараб, деди. — Узининг мен билан баробар биласаними?

— Эгинимиздаги эҳром кийимини кийишимиздан мақсад шунки, бу ерда шоху гадо ҳам тенгдур. Халифа деди: — Сендан бир савол сўрайман. Агар жавоб беролсангиз яқин. Агар жавоб беролмасангиз, оғир жазага буюраман. Аъроб деди: — Савол устозларинг доно фикрларидан ёки тақаббурилик юзасидан бўлиши мумкин. Халифа деди: — Илим толибларининг саволи кабудур. — Ундай бўлса, шогирдларга ушбаб утир, устознинг ҳар бир сўзини одоб билан тингла. Қандай саволинг бўлса сўра. Халифа ҳайратдан ёқа ушбаб сўради: — Вожиб илмлар қандай бўлишини билмоқчи эдим. Аъроб деди: — 1, 5, 17, 34, 94, 135, — 12-1-1 — 1 га 1. Хорун ар-Рашид қаттиқ қудди ва деди: — Мен сендан илм сўрасам, сонларни санаб берайсаними? — Эй аъроб! Мен каби халифага шундай савол берайсаними? — Эшитганимиз, эшитганимизни худонинг пайғамбарларидан эшитганлар. Кимки амир ёки халифа бўлса,

унинг ақлу заковати қўни табакалардан улғурок бўлмоғи керак. Агар сен узининг шундай қавмдан ҳисобласанг, ҳар қандай саволга жавоб бера олсанг керак. — Узинг билурисанми? Агар айтинг, шу икки халтадаги тило сенникидур. — Сарвари олам шундай жониворларни яратгани, улар кўркакиса, на олмасиз ҳаёт қонирлар. Балки уларнинг рижжлари узаарида қирор топандир. «Хуфасо» Арабистондаги қўннинг номи бўлиб, у лоқуш этки кифрбўздақ каби қўнларга ушбаб кетади. Қора рангда бўлади. Язд ва Қирқон аҳли уни «Болиш мур» деб

атайдилар. Учи газанда ҳисоблайдилар. Қўннинг қориндан балбуки ҳид келиб туради. У қўнни удирмайдилар, балки сик билан қориндан тешиб деворга осиб қўйдилар ва оғибота қуритдилар. Халифа деди: — Бундай қўшни қўрмаган ва у ҳақда эшитмаган эканман. Энди шу икки халтадаги тило ҳам сенники бўлсин. Мени шун қўннинг, шу билан бирга таълим бердинг. У киши уша ерининг узида халифадан олган тиллоларини факрларга улашти ва уш йўлида кетди. Халифа унинг ортидан тикилиб туриб деди: — Бадавий қиёфасидаги донишманд экан. — Кейин мулозимларига унинг қимлигини ва қиёрга кетаятганини билишини буюрди. Мулозимлар у кишининг бадавий араблардан эмаслигини, пайғамбарнинг авлодларидан бўлиб исми Мусобин Жайфар алайҳиссалом эканлигини айтидилар. Халифа деди: — Қўннинг сөзган эди, чўнки у кишининг сузларидан илм дарахтидан ҳосил олганлиги қўриноб туради.

ТАСКИН

Бир кун бир фақир Имом Ҳасан қошига келиб, ўзининг ноҳорлигидан шикоят қилди.

Уша кун Имом Ҳасанинг қўлида пули йўқ эди, фақирни қўриқ жўнатишини истамди. Унга деди: — Сени бир ишга юбораман, албатта бирор нарса қилдинг. Шаҳар ҳокимининг қизи қазо қилган, у қизнинг қабри тепасида нола қилмоқда. Ҳеч ким унинг қўнлига таскин бера олмайдди. Ҳозир сен унинг қўшига борсан. Мен сенга нималар дейиш кераклигини ургатаман. Хоқим қошига бориб шундай дейсан: «Аллоҳга ҳамдулар бўлсинки, қизингни яши ҳолатда туғруққа қўйдинг. Чўнки у отасининг раъномалигидан яшади. У сенинг қабринг тепасида утирмапти. Агар у отасиз, яъни етим бўлганда нажотиса бўларди». Фақир ҳокимга юқоридаги сузлар билан таскин берди. Бу сузлардан хоқим таскинланди. Қуз ёшларини арди ва мулозимларига фақирни тақдирлашни буюрди. Кейин ундан сўради: — Бу мазмунли гапларни унинг тоғдинми? — Йўқ, Ҳасан бин Али менга ургатдилар, — деди фақир.

— Борақалло, рост гапни айтдинг. Имом Ҳасан ҳазратлари фасоҳат ва бағоят бодибда мисоли туганмас ҳазинадурлар. — Хоқим фақирга яна қўйди қўнлар инъом қилди.

Бахриддин ТУҲҲУНОВ тайёрлаган.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ

